

Beszélő írások

3. rész

A vágási engedély

A 2005-ben elhunyt K. Gy. hagyatékában több ládányi irat halmozódott fel, példás rendben kötegelve. Számára fontos és kevésbé fontos írásanyagokat őrzött meg, amelyek – immár történelmi távlatban – dokumentum értékűek. Megszólalnak, ha figyelmesen tanulmányozzuk.

A beadási kötelezettséggel szoros kapcsolatban állt a sertésvágás. Akár saját nevelésű volt a hizó, akár vásárolt, csakis hatósági engedéllyel lehetett levágni. A sertésvágás zsírbeadási kötelezettséget vont maga után. Nem mindenki jelentette be, hogy sertést vág, ezt hivatalosan feketevágásnak nevezték. Ha a hatóságok tudomására jutott, a feldolgozott termékeket elkobozták, tulajdonosát akár börtönnel is sújthatták.

A településeken sajátos rendszer alakult ki. Ha valakinek több

sertése volt, csak egyet jelentett be, és levágta a többit is. Ahol az emberek jól ismerték egymást, cinkosságot vállaltak, így – akár egy levágott sertés esetén is – a feketevágás többnyire felderítetlen maradt. A „bűnjeleket” a ház különböző helyein rejtették el, vagy értékesítették. Tudták, kinek lehet kockázat nélkül eladni. Az is előfordult, hogy a helyi hatóságok szemet hunytak.

A korhangulatot jól jellemzi az egykori anekdota. János bácsi sertést akart vágni, de akkor költözött a szomszédjába egy másik falubeli ember. János bácsi kiment a kertjébe, ázott egy nagyobb gödröt, majd betemette. Másnap megjelent a portáján a he-

lyi rendőr ásós emberek kíséretében. Megkérte a gazdát, hogy menjen ki velük a kertbe. A rendőr a frissen ázott és betemetett gödörből kidobáltatta a földet, persze nem találtak semmit.

– János bácsi, miért ásta ezt a gödröt? – kérdezte a rendőr.

– Meg akartam ismerni az új szomszédaimat – szölt a felelet.

A hivatalok takarékoskodtak a papírral: egyik oldalán a vágási engedély, hátoldalán a zsírbeadási kötelezettség igazolása volt. Jó okuk volt az embereknek arra, hogy megőrizzék.

A dokumentumokat ismertette és magyarázta:

Kutas Ferenc

Kimondták

Eve Ensler: A vagina monológok

Alighanem vegyes érzelmekkel fogadták a szarvasiak a hírt: a Regionális Színház Kht. január 17-én bemutatja Eva Ensler amerikai író-nő, rendező, színész regényéből készült, a vagináról szóló színdarabot. A cím sejtetése alapján kényes témát feszeget, és a prűdéria ebben a felszabadult erkölcsű világunkban is erős. A regényt csak jobb híján lehet regénynek nevezni, mint ahogy a színdarabot is színdarabnak. „Elhatározom, hogy beszélni fogok a nőkkel a vaginájukról, hogy vagina-interjúkat készítek. Ezekből lettek a vagina-monológok. Több mint kétszáz nővel készítettem interjút. Az elején nehezen ment. A nők nem akartak erről a témáról beszélni, szemérmesek voltak. De ha egyszer belekezdtek, le sem lehetett többé állítani őket” – írja könyve előszavában Ensler. Ezekből szerkesztette művét, majd darabját is, amit először maga adott elő 1996-os amerikai bemutató körútján. Az előadás zajos sikert aratott.

Magyarországon 2002-ben mutatták be a Tháliában, az elsősorban modern táncszínházról ismert *Bozsik Yvette* rendezésében, majd láthatták a nézők Pécsen is. A kritika mérsékelt elismeréssel fogadta: hiányolták – többek közt – a szókimondást. (Ensler művét többen is – Tandori Dezső, Debreczeni Júlia, Szurdi András és Pordán Ferenc – lefordították, nem lehet tudni, melyik fordítást használták a rendezők.)

Már az is figyelemkeltő, hogy 16 éven felülieknek ajánlották az előadást. Ilyenkor szoktak összenézni kaján mosollyal a férfiak, sütik le szemüket szemérmesen a nők. Erre azonban semmi ok. Szó sincs itt *Diderot* „fecsegő csecsebecséről”, a pajzán színdarabok egy- vagy kétértelműségéről.

Nem hiszem, hogy értelmezni kellene a címbe szereplő szót. Aki ismeri, tudja, mit jelent, aki meg nem, annak csak vagy vulgárisan, vagy körülírva lehetne elmagyarázni. *Gergely László* rendező, aki most a darabot színpadra alkalmazta, segített a nézőknek: egy „égi hanggal” beolvastatta a szó szakszerű értelmezését.

Nem tudom, Gergely melyik fordítást használta, de a szereplők – *Dósa Zsuzsa, Janisch Éva, Zsemlye Flóra* – mindjárt az elején sorra veszik a szó szinonimáit, a legdurvábbakat is. Most is bebizonyosodott, milyen gazdag a magyar nyelv: legalább 30–40 szó hangzott el, amely ezt a fogalmat jelöli vagy körülírja. Innen kezdve azonban, bár egyfolytában a vagináról beszélnek, emberi (női) tragédiákról szólnak a monológok. Mindhárom nőnek kisiklott az élete, ennek okait a szerző az elhibázott szexuális életükre vezeti vissza. Az egyiket perverz módon megerőszakolták, a másíknak rosszul sikerült az első találkozása „a” férfival, a harmadiknak is a szex miatt siklott ki az élete. A darab a szülés szentségének naturalisztikus leírásával zárul.

– *A Vagina monológok tabuk nélkül enged humoros, felkavaró és megindító bepillantást a női szexualitás rejtelmibe* – írja egyik kritikusa. A szerző erősen feminista. Itt csak gonosz férfiakról szüremlenek be rosszabbnál rosszabb hírek, s azért tudjuk, hogy a világ nem teljesen ilyen. Férfi nélkül a dolog nem megy, vagy legalább is nem „ügy” megy.

A mű szerkezete is egyenetlen: az első rész hármass párhuzama, már-már bravúros, a szülés misztériuma és naturalizmusa elválik ettől (még a szöveg stílusa is), nem következik a szerző korábbi látásmódjából. A szerző azt sugallja: csak szexualitásból áll a nő élete. Tudjuk, hogy fontos, de ez a sugallat hamis. Ennyi a darab, nem több.

Mégis szórakoztató előadást láthattunk a Művelődési Ház színpadán. Martini Yvette díszlet- és jelmeztervező, az előadás témájához illően, lepellel letakart, zsámolyszerű tárgyakkal alkotott egy vaginát idéző alakzatot a színpadon, e térben mozogtak – visszafogottan – a szereplők.

Mindhárom jelmez más-más jellemet takart és erősített. Ha nem tudnánk, hogy nagyszínházi előadásokat rendeztek már e darabból, azt gondolhatnánk, igazi kamaradarab. A rendező – mint már korábban a „felolvasó színházi” rendezésében – ismét felhozta a nézőket a színpadra, így testközlelől szinte részesei lehettek a játéknak. Így lehetett a szükségéből erény. S azt is láthatták és hallhatták, hogy a szereplők tökéletes szöveg tudással jelenítettek meg női sorsokat. Olyannyira hitelesen, hogy a nézőknek – a cím sugallata ellenére – egyáltalán nem „az” jutott az eszébe.

S ha szabad a rendezésben kevésbé járatos nézőkkel azonosulni: a rendezés több segítségét is adhatna nekik abban, hogy észrevegység, a játék – az előadásban belül immár másodszer is – véget ért.

– *Úgy gondolom, a nézők, férfiak éppúgy, mint nők, felszabadultabbak lesznek saját magukkal és egymással szemben is* – írja az egyik kritikus Ensler művéről. Bár a szerző érdekes művet alkotott, erről nem vagyok meggyőződve.

Kutas Ferenc